

1944, august. 30. [Banská Bystrica.] — Rozkaz pplk. J. Goliana povstaleckým jednotkám, potvrdzujúci predchádzajúce telefonicky vydané rozkazy o zahájení ozbrojeného boja proti nemeckým jednotkám.¹

Vec: Boje proti Nemcom — nariadenie.

Dostanú podľa zvláštneho rozdeľovníka.

*Potvrdenie telefonicky vydaných rozkazov:*²

Zradná vláda Slovenskej republiky ústami generála Čatloša povolala na Slovensko nemecké jednotky.

Slovenské jednotky ako súčasť československej armády, verné zásadám demokracie a slobody postavlia sa za spoluúčasti celého národa na odpor.

Všetky rozkazy, ktoré boli dosiaľ prípravným výborom vydané, ostávajú v plnej miere v platnosti a musia byť prevedené a rešpektované.

Slovenské nariadenia, ktoré sa priečia duchu a myšlienke Československej republiky, sa zrušujú.

Zhromaždite preto dôstojníkov a vhodným spôsobom vyložte im jasne situáciu.

Náš cieľ, ktorý je nám všetkým jasný, je: „Pomôcť poraziť Nemecko“.

Posádkové veliteľstvá, ktoré dosiaľ aktívne zapojené do odboja neboli, obranné opatrenia, ktoré boli dosiaľ prevedené, usmernite na boj proti nemeckým, prípadne maďarským jednotkám.

Zariaďte poslušnosť rozhlasu — Banská Bystrica.

Dostanú: posádkové veliteľstvá a správy podľa zvláštneho rozdeľovníka.

Z rozkazu:

Náčelník štábu³

Československej armády na Slovensku

pplk. gšt. Ján Golian,

pplk. Golian

VHA Praha. DO, Slovenské povstání, kart. 102. Přílohy k vojnovému denníku 30. 8. 1944. Originál. Cyklostyl. — J. Nosko, „Vojaci v Slovenskom národnom povstaní“, Bratislava [1945], príloha 7, s. 63–64.

¹ Rozkaz mal číslo 29.154 Taj./3. oddel. 1944.

² J. Nosko v práci „Vojaci v Slovenskom národnom povstaní“ uvádza: „Dňa 29. augusta 1944 o 15,15 hod. na zpravu, že cez Púchov prichádzajú nemecké transporty, nariaduje Golian na všetky posádky: »Nariaďujem okamžitú najprísnejšiu bojovú pohotovosť. Aktivujte ihneď obranu posádok, a preto započnite okamžite aj s opevňovacími prácami« ... o 19,05 hod. prehovoril do rozhlasu generál Čatloš ... Po jeho reči sme odtelefonovali heslo na posádkové veliteľstvá a na veliteľstvo armády do Prešova v tomto znení: »Heslo začnite s vystahovaním platí od 20,00 hod. dnešného dňa.«

O 19,30 hod. nariadené Doplňovaciemu okresnému veliteľstvu v Banskej Bystrici povolať pre jednotky taktického trojuholníka dva ročníky do zbrane, a to ročník 1939 a 1940 ... 29. augusta k večeru dochádza už k prvým bojom v priestore Žilina ... Cez deň 30. augusta 1944 sme nariadili mobilizáciu osôb, koní a materiálu. Posádky, ktoré po reči generála Čatloša zaváhali, znovu telefonicky a spojkami vyzývame k odboju. Začínajú sa organizovať povstalecké jednotky a veliteľstvá ... Na potvrdenie všetkých ústnych a telefonických rozkazov sme vydali osobitný rozkaz číslo 29.154 Taj./3 oddel. 1944 už ako veliteľstvo československej armády na Slovensku. Tým bola ilegálna zrušená a prešli sme do otvoreného boja ... O 9,00 hod. zhromaždení boli dôstojníci posádky Banská Bystrica. Na historickom zhromaždení prehovoril generál Golian, ktorý po predstavení stýcných dôstojníkov z Londýna a Moskvy oznámil, že sme od večera vo vojne s Nemcami a že sme súčasťou československej armády na oslobodenom území. Prítomní prijali vyhlásenie s veľkým nadšením. Zaspievali sme československú hymnu. Nariadená nová prisaha a zakázaný fašistický pozdrav.“ (C. d., s. 18–20.)

³ Pplk. J. Golian vystupoval v prvých dňoch povstania ako náčelník štábu čs. armády na Slo-